

dilluns, 19 de març de 2018

Entrevista a Miren Edurne Ariño Altuna

Participant en el Dia Mundial del Treball Social a Lleida Converses des del Treball Social. La força de la paraula

Diplomada en Treball Social, llicenciada i doctora en Psicologia per la Universitat del País Basc (UPV), terapeuta familiar i mim. Els inicis de la seva tasca professional van lligats al camp de la salut en general dins l'àmbit hospitalari. Després va treballar en salut mental i en el món de l'associacionisme amb persones amb discapacitat intel·lectual. La Dra. Ariño és professora agregada del Grau de Treball Social de la UPV (Campus d'Àlaba).

“No treballem només amb col·lectius marginals, sinó que treballem amb qualsevol persona que, en qualsevol moment de la seva vida, necessiti suport social.”

Existeix encara desconeixement per part de la ciutadania sobre què és el Treball Social?

Crec que hi ha bastant confusió. Se'ns coneix més però, en tenir una feina tan variada i tan plural, hi ha una mica de confusió perquè l'imaginari de la gent de què és un treballador o treballadora social és molt ampli: des de qui et fa els papers o a qui li demanes un recurs, fins allò de que “et prenen els fills”. Des de les associacions o moviments més populars s'entén més com un suport.

És un treball multidisciplinari en què es treballa amb altres professionals. Quins?

Depèn del servei o del centre però, normalment són professionals de les ciències socials com la psicologia, l'educació social... o de les ciències de la salut com metges o psiquiatres. També es col·labora amb altres professionals relacionats amb el camp administratiu com són els economistes o els advocats.

Precisament, pel ciutadà del carrer la vostra feina es percep com a molt burocràtica, és a dir, fer molta paperassa. Quines altres coses feu que són més desconegudes?

Avui dia, la major part de les professions que treballen en els aspectes socials fan papers perquè no hi ha més remei. Vull dir que s'ha de mostrar i demostrar la qualitat dels serveis i llavors hem de retre comptes i, d'una banda, està bé. Crec que, a més de fer papers, el nostre treball fonamental són les relacions amb les persones, anar de la mà amb elles i acompanyar-les en moments de dificultat, de crisi, en situacions que viuen de vulneració de drets. Anar de la mà vol dir acompanyar les persones en la seva lluita per sortir d'una determinada situació i, altres vegades, és facilitar informació. Informar d'on poden acudir, qui les pot ajudar o donar suport. La nostra feina va molt més enllà.

La vostra tasca implica suport psicològic?

No fem tractament psicològic però suport psicològic sí. Però, de tota manera, a la persona no podem escindir-la. Som les professions o les disciplines les que dividim o partim la gent. Les persones són un tot. No podem treballar amb dificultats concretes sense tenir en compte els sentiments, les emocions, la raó, els arguments...

El camp del Treball Social atén persones individuals però, els efectes són col·lectius o socials. Caldria modificar aquesta visió individualista de la vostra feina?

Sí. Jo crec que la nostra professió si no té l'aspecte social, no estem fent bé la nostra feina. El salt de l'individual al col·lectiu s'ha de fer sempre, en qualsevol situació. Puc estar atenent una dona que està patint maltractament i no puc oblidar la meua lluita perquè les lleis siguin millors i això, és part de la meua feina. No puc oblidar les connexions de xarxa que pugui tenir aquesta dona amb persones que estan patint la mateixa situació. És a dir, sempre de l'individual al social, i a l'inrevés.

Aquesta relació individu-societat, es té en compte?

Està lligat. Si no fem aquest salt, aquestes connexions i sinergies no fem bé la feina perquè no es diu Treball Individual, s'anomena Treball Social.

Sembla una professió amb poc prestigi social. Com es pot donar més visibilitat al sector?

Quan treballes amb qüestions suposadament residuals, no tindràs mai prestigi. No estàs treballant amb innovació, per exemple. Treballes, fonamentalment, amb persones que estan patint, es troben en situacions vulnerables i estan patint desavantatge social i, això no dona prestigi. No obstant això, es fa una funció social molt important.

Des que vas començar a treballar, has vist una evolució de la consideració del treballador social?

Crec que és plural, hem de parlar de consideracions perquè depèn. Per exemple, la gent que treballa en l'associacionisme ha seguit una línia de lluita dels drets dels col·lectius amb què treballa i crec que estan molt ben visibilitzats entre els seus propis col·lectius, és clar. S'ha fet un treball de lluita, de denúncia, d'evidenciar situacions vulnerables...La feina ha estat molt important. Aquesta és una mirada. En canvi, si ens fixem en el sector públic, en atenció primària, en els serveis socials de base, veurem una mirada més funcional, més tecnòcrata. Fins i tot, se'ns pot mirar amb temor: ens prendran, no ens donaran...perquè no s'entén bé. Els treballadors socials ni donen ni prenen, redistribueixen els recursos. Si n'hi ha pocs, són pocs. Si hi ha retallades en els drets socials, hi ha retallades en els recursos. En aquest cas se'ns veu més com una funció de control.

Quines són les intervencions més comunes en Treball Social?

Informació a la ciutadania sobre els seus drets, recursos...i atenció directa a persones que, d'alguna manera, demanden o exigeixen, de vegades, que es compleixin els seus drets. Aquesta atenció directa suposa fer papers que, per mi, és una tasca que suposa fer un seguiment de la persona a través del seu procés de millora i reinserció social.

I les més desconegudes?

Són les preventives que són intervencions que no es veuen tampoc en altres feines, com per exemple, en la medicina. Hi ha molts professionals mèdics que es dediquen a fer programes de prevenció i promoció de la salut que no tenen ressò. En Treball Social es fa prevenció de situacions de vulnerabilitat i promoció però, això no es veu perquè es fa normalment a través de plans, programes o projectes que estan normalment inserits en administració pública.

Aquests plans de prevenció tenen resultats positius?

Els plans de prevenció sempre són a mitjà i llarg termini perquè la prevenció social és molt difícil. És molt complicat saber quina evolució tindrà una determinada situació de crisi o desavantatge social. Jo crec que es van fent coses i, sobretot, cal estar atent a la legislació perquè aquesta pot prevenir.

Treball Social s'associa a problemes i termes com exclusió social, risc, maltractament, desempar, abús... són coses que la societat no vol veure. Com es podria canviar aquesta visió de la vostra tasca professional?

Jo no renego que la nostra feina sigui, fonamentalment, amb situacions de desavantatge social, de patiment, de necessitat, de dificultat... Cal tenir en compte que qualsevol persona pot tenir una situació de crisi o dificultat. Altra cosa és que no vulguem veure-ho però, amb l'edat, les persones necessiten cooperació i suports i això no és marginal, és general. Tothom es fa gran i arriba un moment que necessitarà alguna mena de suport, encara que no es vulgui veure. Qualsevol pot tenir un accident i quedar-se amb algun tipus de discapacitat. Llavors, tot i que se'ns associa a situacions de dificultat, cal dir que no treballem només amb col·lectius marginals, sinó que treballem amb qualsevol persona que, en qualsevol moment de la seva vida, necessiti suport social.

El Dia del Treball Social a Lleida s'ha centrat en el poder de la paraula i la seva força. Com influencia en la vostra feina l'ús del llenguatge?

Influeix molt. Els nostres termes poden distanciar-nos excessivament de la gent per tenir un llenguatge massa especialitzat que resulti incompreensible. La nostra feina té molt per aprendre de la manera com les persones expressen les coses. El respecte a com i què diu la gent i tal com ho diu és fonamental en la nostra professió. No s'han de traduir les paraules de les persones en un llenguatge massa tècnic o especialitzat. Necessitem ser humils i no treballar amb la gent com si nosaltres en sabéssim més. Nosaltres sabem altres coses. La gent sap perfectament què li passa i no necessita traducció. Treballar amb la paraula significa acceptar que les paraules de les persones són les seves paraules i que no s'han de malinterpretar o reinterpretar amb el nostre argot professional.

Utilitzar un llenguatge positiu amb termes com potencialitat, possibilitat... en lloc d'altres com exclusió, risc... de quina manera pot ajudar?

És un punt de partida. Suposadament, la reconversió d'una situació de dèficit o dificultat en la potencialitat suposa aquest acompanyament per reconstruir una situació. Les persones amb què treballem han de veure possibilitats de canvi. Aquesta és realment la nostra tasca. Dins aquestes possibilitats de canvi i transformació, els treballadors socials tenen l'accés a uns recursos que poden afavorir el canvi però, els recursos no canvien, els recursos només donen suport.

No es refereix només a recursos econòmics, oi?

R. És clar. Els recursos poden ser, simplement, la funció d'una educadora social que acompanya algú en l'aprenentatge del maneig de la cistella de la compra, per exemple. Pot ser una educadora de carrer que acompanya a gent sense llar. Parlem de recursos humans. Els recursos però, no canvien la situació.

El canvi ha de ser personal?

Aquesta pregunta té trampa perquè d'aquesta manera responsabilitzem la persona de la seva situació. El canvi ha de ser social. La persona, òbviament, ha de reconstruir amb els suports socials les seves relacions i amb els recursos que té la comunitat. Però dir que la persona ha de canviar és posar-li massa pes a sobre. La seva situació està sempre afectada pel context social. Passar de "et concern a ens concern" és la nostra feina.

Quines dificultats de comunicació trobeu en el desenvolupament de la vostra tasca professional?

La dificultat més gran és avançar-se a les paraules de la gent. És molt important no fer-ho. Les persones parlen com parlen, diuen el que diuen i ho fan des de la seva història personal. No traduir les seves paraules és quelcom que ens costa perquè, quan es tenen anys d'experiència i algú t'explica una experiència que un ja ha sentit molts cops i és suposadament igual a d'altres (tot i que mai és igual), et ve al cap una interpretació determinada de la situació. A més, no hem de confondre "el poder de la paraula amb la paraula en el poder". És a dir, nosaltres tenim poder perquè tenim accés a la distribució d'uns recursos. No exercir el poder vol dir tenir en compte que les persones tenen les seves pròpies decisions i cal esperar que les prenguin.

És difícil redistribuir els recursos?

Afortunadament la decisió no és nostra, està normativitzada. Hi ha uns requisits i en funció de la legislació es fa la redistribució.